

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ:

Μανώλης Δασκαλάκης-Λεμός - *Feral Remnants/Οινούσσες*

10.01.13 - 16.02.13

"Υπάρχει ένα σπίτι που δεν είναι πια σπίτι
σε μία φάρμα που δεν είναι πια φάρμα
μέσα σε μια πόλη που δεν είναι πια πόλη."
(Ρόμπερτ Λι Φροστ, *Directive*, 1946)

Η έκθεση *Feral Remnants - Άγρια Απομεινάρια / Οινούσσες* αποτελεί την πρώτη ατομική έκθεση του εικαστικού Μανώλη Δασκαλάκη-Λεμού (γ. Αθήνα, 1989).

Η σειρά έργων που παρουσιάζεται εδώ μελετά περιπτώσεις αλλαγής ή φθοράς μιας προηγούμενης κατάστασης ευημερίας και τα ίχνη της όπως καταγράφονται στο αστικό τοπίο, την αρχιτεκτονική και τη δημόσια γλυπτική. Αφορμή για αυτή τη σειρά έργων υπήρξε το ντοκιμαντέρ παρατήρησης *Grey Gardens* (1975) των αδερφών Maysles που παρακολουθεί την καθημερινότητα της εξαδέλφης και της θείας της Τζάκι Κένεντι-Ωνάση σε μια παλιά έπαυλη κοντά στη Νέα Υόρκη η οποία έχει καταληφθεί από φυτά, ενώ εσωτερικά κατοικείται κυρίως από γάτες και ρακούν.

Η έκθεση χωρίζεται σε δύο κύρια μέρη τα οποία λειτουργούν παράλληλα. Το πρώτο μέρος εστιάζει σε σπίτια και αυτοκίνητα όπως τα κατέγραψε ο φωτογραφικός φακός στις περιοχές *Highland Park* και *Brush Park* του *Detroit* των Η.Π.Α.. Μετά από την εξέγερση του 1967 που εκδηλώθηκε ως διαμάχη μεταξύ πολιτών και αστυνομίας και προέκυψε κυρίως εξαιτίας φυλετικών διαφορών, αλλά κι έπειτα από την κατάρρευση/μετακόμιση της αυτοκινητοβιομηχανίας των Η.Π.Α. ο πληθυσμός της πόλης μειώθηκε δραματικά από 2 εκατομμύρια σε 700 χιλιάδες. Οι εγκαταλειμμένες ιδιοκτησίες υπολογίζεται ότι φτάνουν σήμερα τις 33.500 μονοκατοικίες και τα 91.000 άδεια οικόπεδα. Τα αναρριχώμενα φυτά *Toxicodendron Radicans* (poison ivy-κισσός δηλητήριο), *Ipomoea Tricolor* (morning glory-πρωινή δόξα) και το δέντρο *Ailanthus Altissima* γνωστό ως "ο φοίνικας του γκέτο" ή "δέντρο του παραδείσου" ευδοκιμούν στην περιοχή κυρίως λόγω της υγρασίας του τοπικού κλίματος και της ανθεκτικότητάς τους σε συνθήκες χιονιού και χαμηλών θερμοκρασιών.

Όπως παρατηρεί ο μεγάλος Γερμανός λυρικός ποιητής Friedrich Hölderlin "ό,τι απομένει είναι αυτό που βρέθηκε από τους ποιητές"¹ και ο Δασκαλάκης-Λεμός κάνει ακριβώς αυτό. Μέσα από 12 ψηφιακές εκτυπώσεις και ένα κείμενο μας παρουσιάζει ένα δείγμα της συλλογής του από φωτογραφίες του Detroit, δημιουργώντας έτσι ένα αρχείο ερειπίων, μία βάση δεδομένων από "Άγρια Απομεινάρια", σπίτια που δεν είναι πια σπίτια, αυτοκίνητα που δεν είναι πια αυτοκίνητα. Σε αυτό το σημείο διακρίνει κανείς την ανάγκη του να διατηρήσει έστω για μια στιγμή αυτό που συνεχώς αλλάζει, που φθείρεται. Την κάπως Μπολτανσική ιδέα να διατηρήσει ένα ίχνος από εκείνη τη στιγμή της ζωής στην πόλη. Υπάρχει η ανάγκη να αποδείξει τη γνησιότητα των πηγών του και να τις τοποθετήσει επακριβώς.

Αυτές δεν είναι οι εικόνες κάποιου απατηλού μέρους. Είναι πραγματικά τοπία/landscapes ή μάλλον τοπία φτιαγμένα από τον άνθρωπο/manscapes. Μόνο που όσα δημιουργήθηκαν από τον άνθρωπο εδώ, κάποια στιγμή με τη σειρά τους καταλαμβάνονται πάλι από τη φύση. Η μνήμη βρίσκεται έτσι στον αντίποδα της λήθης και η φωτογραφία μετατρέπεται σε μαρτυρία. Απουσία, αποσύνθεση, εντροπία², παντρεύονται με την ανάγκη διατήρησής τους, τον ρομαντισμό, τη νοσταλγία. Αναφορικά με τις διαδικασίες καταγραφής της ιστορίας ο Jean Genet παρατηρεί πως "ό,τι εντέλει επιβιώνει είναι η απόδειξη, σπανίως ακριβής αλλά πάντα συνταρακτική..."³

Το δεύτερο μέρος της έκθεσης εστιάζει σε παραδείγματα από την Ελλάδα: ένα άδειο νεοκλασικό κτίριο στην Πλάκα και τις Οινούσσες, ένα σύμπλεγμα νησιών Βορειοανατολικά της Χίου, τόπο καταγωγής ενός μεγάλου αριθμού εφοπλιστικών οικογενειών, το οποίο ενώ τις δεκαετίες του '50 και '60 γνώρισε μεγάλη ευμάρεια κυρίως λόγω των εύπορων οικογενειών που επέστρεφαν τα καλοκαίρια στον τόπο καταγωγής τους, σήμερα δεν ξεπερνά σε πληθυσμό τους 500 μόνιμους κατοίκους. Με παραδείγματα που ο καλλιτέχνης γνωρίζει από την προσωπική του εμπειρία και έχει την άνεση να αφηγηθεί, μας ξεναγεί μέσω της καταγραφής στις σημερινές Οινούσσες, ένα παράξενο κράμα

---

¹ "Was bleibt aber, stiften die Dichter", Friedrich Hölderlin: „Andenken“, από το Friedrich Hölderlin: *Sämtliche Werke*. Bd. 2, hg. von Friedrich Beißner. Stuttgart 1951, σ. 188

² Η εντροπία είναι η έννοια μέσω της οποίας μετράται η [αταξία](#), της οποίας η μέγιστη τιμή αντικατοπτρίζει την πλήρη [αποδιοργάνωση](#) (ομογενοποίηση των πάντων) και ισοδυναμεί με την παύση της [ζωής](#) ή αλλιώς της [εξέλιξης](#). Σε μια τέτοια κατάσταση δεν υπάρχει καμία διαδικασία και δε βρίσκεται «σε λήθαργο» (κρυμμένη) κανενός είδους [πληροφορία](#) που να επιτρέπει την εξέλιξη (ή τη ζωή) αν με κάποιο τρόπο γίνει εκ νέου παροχή μόνο [ενέργειας](#).

³ "...But what survives is the evidence, rarely accurate but always stirring...vouchsafed to the future by the victors." (Jean Genet, *Prisoner of Love*, 1986)

από βίλες και παραδοσιακή αρχιτεκτονική, όπου όλα τα δημόσια έργα και γλυπτά προκύπτουν από ιδιωτικές δωρεές με ενδιαφέροντα αποτελέσματα.

Το *Στάδιο των Οινουσσών* (εκτύπωση σε αλουμίνιο, 75x100εκ. και κείμενο σε βινύλιο) είναι γήπεδο ποδοσφαίρου και συνάμα μαρμάρινο αμφιθέατρο, χτισμένο το 1998 μετά από δωρεά του Ιδρύματος JDL Γιάννη Διαμαντή Λεμού. Η *Γοργόνα* (σχέδιο με μολύβι σε χαρτί, 114x171,5εκ) δωρεά του Αντώνη Σπύρου Λαιμού στέκει αμήχανα στην είσοδο του λιμανιού των Οινουσσών σε σχέση με τη διάσημη Μικρή Γοργόνα της Κοπεγχάγης. Τέλος, το σχέδιο του επιβλητικού σπιτιού στην Πλάκα *Ατιτλο*, (*Ναυάρχου Νικοδήμου και Θουκυδίδου*) (σχέδιο με μολύβι σε χαρτί, 114x171,5εκ και βίντεο) δεν είναι παρά μόνο η ανάμνηση ενός άλλοτε μεγαλοπρεπούς αστικού σπιτιού που απομονωμένο από το περιβάλλον του σε λευκό φόντο μετατρέπεται σε σύμβολο –με αναπόφευκτες προεκτάσεις στη σημερινή κατάσταση της Αθήνας.

Με αυτόν τον τρόπο ο καλλιτέχνης περνά από τη μελέτη και την έρευνα, στην καταγραφή και από εκεί στη συμβολοποίηση. Με ποιους τρόπους θυμόμαστε, μνημειοποιούμε, οργανώνουμε και αρχειοθετούμε επηρεασμένοι άλλοτε από συγκεκριμένες συνθήκες και άλλοτε από τυχαία περιστατικά; Την έκθεση συμπληρώνουν ένα ηχητικό έργο – συνέντευξη του Νικόλα Σπύρου Λαιμού– που αφηγείται τις διαδικασίες αλλαγής του νησιού μέσα στο πέρασμα του χρόνου κι ένα βιβλίο με την απομαγνητοφώνηση της συνέντευξης και μία συλλογή εικόνων από προτομές, αγάλματα, μνημεία και άλλα δημόσια γλυπτά που κοσμούν το νησί. Η καταγραφή και η παράθεση του παραδείγματος των Οινουσσών δημιουργεί μια διαφορετική ανάγνωση μιας ιστορικής αφήγησης που πιεστικά επιδιώκεται να παγιωθεί με συγκεκριμένο τρόπο. Το *Μπλε Γλυπτό με Βάθρο* που βρίσκεται στο κέντρο της αίθουσας είναι μία γλυπτική μορφοποίηση μνημειακού χαρακτήρα που σατιρίζει αυτή τη σειρά μνημείων που βρίσκονται στο νησί και αποτελούν όλα παραγγελίες ιδιωτών και όχι του κράτους.

Μνημεία και απομεινάρια, δημόσια γλυπτά και λείψανα σπιτιών που έχουν καταληφθεί από κισσούς, και τα δύο σημαίνουν την *Απουσία*. Είναι τα ερείπια όσων ίσως έζησαν κάποτε εκεί. Εξερευνώντας την *Παρουσία* σε αυτό που φαίνεται να είναι *Απουσία*, επιτελείται μια διασταύρωση αναφορών μεταξύ των Feral Remnants του Detroit και των Οινουσσών...διότι ό,τι κάποτε έζησε δεν έχει *Τέλος*, παρά μόνο *Απομεινάρια*.